

УДК 332.024.3

І.М. Назаренко, доц., канд. екон. наук, А.І. Орехова, ас.

Сумський національний аграрний університет

«Дью ділідженс»: сутність, призначення та послідовність проведення

У статті висвітлено сутність, призначення «дью ділідженс», обґрунтовано доцільність застосування даної перевірки в сучасних ринкових відносинах. Визначено основні етапи алгоритму проведення «дью ділідженс».

аудит, всебічний аналіз, ділова активність, «дью ділідженс», інвестиційний процес, перевірка, супутні послуги аудиту

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку ринкових відносин значного поширення набуває процес підвищення ділової активності бізнесу шляхом об'єднання, продажу, поглинання, відкриття філіалів підприємств в різних регіонах, залучення іноземних інвестицій. З одного боку ситуація сприятлива, оскільки з'являються додаткові джерела фінансування діяльності суб'єктів господарювання, зростає зайнятість населення, збільшуються обсяги виробництва та реалізації продукції, оновлюється основний капітал, але з іншого боку – підвищуються юридичні та фінансові ризики, які в майбутньому можуть призвести до втрати активів покупця (інвестора), зниження привабливості бізнесу на ринку. Надійним способом мінімізації негативних ризиків, пов'язаних з укладанням інвестиційних угод та збереженням коштів в процесі їх примноження, є детальне дослідження діяльності підприємства шляхом проведення комплексної перевірки, яка включатиме широкий спектр питань як організаційного, юридичного, так і економічного характеру.

З огляду на це, існує об'єктивна необхідність здійснення спеціальної експертизи - «дью ділідженс».

«Дью ділідженс» являється доцільною процедурою при здійсненні продажу бізнесу і залученню інвестицій, так як дозволяє проаналізувати діяльність підприємства, оцінити юридичні, фінансові і податкові ризики, а також розробити план заходів по їх зниженню [6].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у вивчення теоретичних та практичних питань застосування процедури «дью ділідженс» зробили такі зарубіжні вчені: Джастінг Кемп, Гордон Бінг, Луїс Гілман, Мішель Хадсон, Роберт Меррік. Слід зазначити, що дане питання не має такої актуальності в дослідницьких працях вітчизняних науковців, а для суб'єктів підприємницької діяльності термін «дью ділідженс» являється взагалі загадковим. Тому дане питання потребує детального дослідження.

Постановка завдання. Метою написання статті є дослідження сутності категорії «дью ділідженс», призначення та послідовності проведення даної процедури.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день не існує єдиного підходу до трактування терміну «дью ділідженс». На законодавчо-нормативному рівні дане питання взагалі не розглядається, зарубіжні вчені та практики

(юридичні, аудиторські та консалтингові фірми) по різному тлумачать зміст даної категорії, а саме «дью ділідженс» - це:

- всебічне дослідження діяльності компанії, її фінансового стану і положення на ринку [4];
- система заходів, спрямованих на всебічну перевірку законності і комерційної привабливості планової угоди, інвестиційного проекту [5];
- збір і аналіз інформації з метою оцінки різноманітних ризиків, пов'язаних з інвестуванням [8];
- процес ґрунтового аналізу всіх активів, що входять до складу підприємства, з перевіркою їх юридичної «чистоти» та зобов'язань, реального правового та фінансового становища [2];
- система або комплекс аналітичних і оперативних заходів, спрямованих на всебічну перевірку законності і комерційної привабливості планової угоди, інвестиційного проекту, процедури і т.д. з метою уникнення або максимального зниження існуючих підприємницьких ризиків (політичних, правових, податкових, маркетингових) [11].

Аналізуючи різні визначення терміну «дью ділідженс», доцільно зазначити, що всі вони базуються на повному дослідженні підприємства, шляхом аналізу якісних і кількісних показників.

Процедуру «дью ділідженс» доцільно починати з моменту, коли покупець (інвестор) планує можливу покупку (процес інвестування). Практичне проведення даної перевірки повинне здійснюватися шляхом вивчення діяльності компанії, пошуком будь-якої інформації про підприємство, як правило, через офіційні джерела (Інтернет-сайти, публікації в пресі) [3].

Слід зазначити, що на сьогодні в певній категорії управлінського персоналу підприємств дана системна процедура може асоціюватися з аудитом. Однак ототожнювати дві дані категорії є не доречним, оскільки «дью ділідженс» не пропонує висловлення думки про фінансову звітність, як в аудиті. Головна мета даної перевірки полягає в зібранні інформації про об'єкт та оцінці потенціальних ризиків, пов'язаних з ним [6].

В той же час, «дью ділідженс» можна вважати супутньою послугою аудиту, оскільки дана перевірка передбачає збір, підготовку та аналіз інформації, а, відповідно до Міжнародних стандартів аудиту, супутні послуги охоплюють погоджені процедури та підготовку інформації.

Згідно Міжнародного стандарту супутніх послуг 4410 «Завдання з підготовки фінансової інформації» мета завдання з підготовки інформації полягає в тому, що бухгалтер використовує бухгалтерський, а не аудиторський досвід для збирання, класифікації та узагальнення фінансової інформації. Як правило, це обмежує зменшення детальної інформації до форми, зручної для обробки та розуміння, без вимог перевірки тверджень, на яких ґрунтується ця інформація. Застосовані процедури не призначені та не дають можливість бухгалтеру висловити будь-який рівень впевненості про фінансову інформацію. Однак користувачі підготовленої фінансової інформації одержують певну користь від залучення бухгалтера, оскільки послуги надаються з професійною компетенцією та сумлінністю [7].

На нашу думку, враховуючи вище зазначене, «дью ділідженс» - це супутня послуга аудиту, яка включає повне дослідження підприємства, базується на аналізі кількісних і якісних показників діяльності суб'єкта господарювання, а також системі менеджменту та внутрішнього контролю.

В проведенні «дью ділідженс» зацікавлені як представники підприємства (власники, керівники, менеджери), так і сторонні особи (покупці, інвестори, банківські установи). Зокрема, «дью ділідженс» дозволяє:

– інвестору - виявити негативні сторони діяльності підприємства; оцінити ризики подальшого існування бізнесу; отримати захист від можливих негативних фінансових подій; прийняти кінцеве рішення про можливість і доцільність інвестування;

– покупцю - отримати детальну інформацію про бізнес, виявити потенційну користь від здійсненої угоди; визначити структуру угоди; отримати знання про важливі ділянки здійсненої угоди;

– власнику, керівнику, менеджеру - оцінити роботу структурних підрозділів та підприємства вцілому; сконцентрувати увагу на ключових моментах інвестиційних угод; оптимізувати процес продажу підприємства; визначити оптимальну ціну здійсненої угоди;

– банківським установам - вивчити бізнес позичальника; визначити платоспроможність та ліквідність позичальника [10].

«Дью ділідженс» може проводитися за різними напрямками, оскільки класифікація даного інструменту дослідження базується на широкому спектрі питань, пов'язаних з діяльністю підприємства. На рис. 1 представлено класифікацію «дью ділідженс» [8, 9].

На сьогодні відсутні загальні теоретичні підходи до методології проведення «дью ділідженс». Деякі фірми проводять дану перевірку, покладаючись на власне розуміння того, які напрямки діяльності підприємства повинні бути досліджені, які питання повинні бути висвітлені при проведенні перевірки, які документи для цього повинні бути вивчені. Інші фірми, надаючи послуги по проведенню «дью ділідженс», покладаються на досвід західних колег, запозичуючи загальні підходи і адаптуючи їх, а ще інші розробляють методику та план проведення перевірки, покладаючись на власні знання та компетенцію [9].

Аналізуючи зарубіжний досвід проведення даної перевірки, доцільно зазначити, що на Заході досить повсякденною є практика проведення попереднього «дью ділідженс» (юридичного, технічного, маркетингового). У його основі може лежати інформація не тільки документальна, а й отримана шляхом переговорів або інтерв'ю відповідних фахівців, які мають відношення до об'єкта, так і володіють знаннями в суміжних сферах діяльності (службовці, експерти, працівники та ін.). Такий досить неформальний підхід хоча й не може відрізнятися високою точністю результатів, але дозволяє оперативно отримати відповіді на принципові питання про наявність тих чи інших ризиків або можливостей [8].

Богатова Е.Р. зазначає, що проводячи «дью ділідженс» корисно дотримуватися правил двох кроків, що сприятиме заощадженню грошових коштів та часу. Перший крок – експрес перевірка, в ході якої перевіряються найважливіші, ключові, критичні для прийняття рішення факти і документи. Якщо результати цієї експрес перевірки задовільні, є сенс приступити до другого кроку – більш детальної та спеціалізованої перевірки [1].

Плануючи «дью ділідженс», покупець або інвестор визначає, скільки грошей він готовий витратити на зовнішніх експертів, яким співробітникам він може доручити роботу і наскільки може покладатися на їхню думку. Підприємство може дану перевірку провести самостійно, зібравши для цього команду кваліфікованих внутрішніх фахівців, але враховуючи той факт, що основне завдання цієї процедури – сформулювати об'єктивне і незалежне уявлення про об'єкт, що перевіряється, виявити певні недоліки

діяльності господарюючого суб'єкта, результати роботи даної команди можуть бути не об'єктивними і одночасно порушувати принцип незалежності [9].

Отже, єдина методика здійснення даної перевірки на сьогодні відсутня, послідовність та кількість етапів проведення «дью ділідженс» може бути різною.

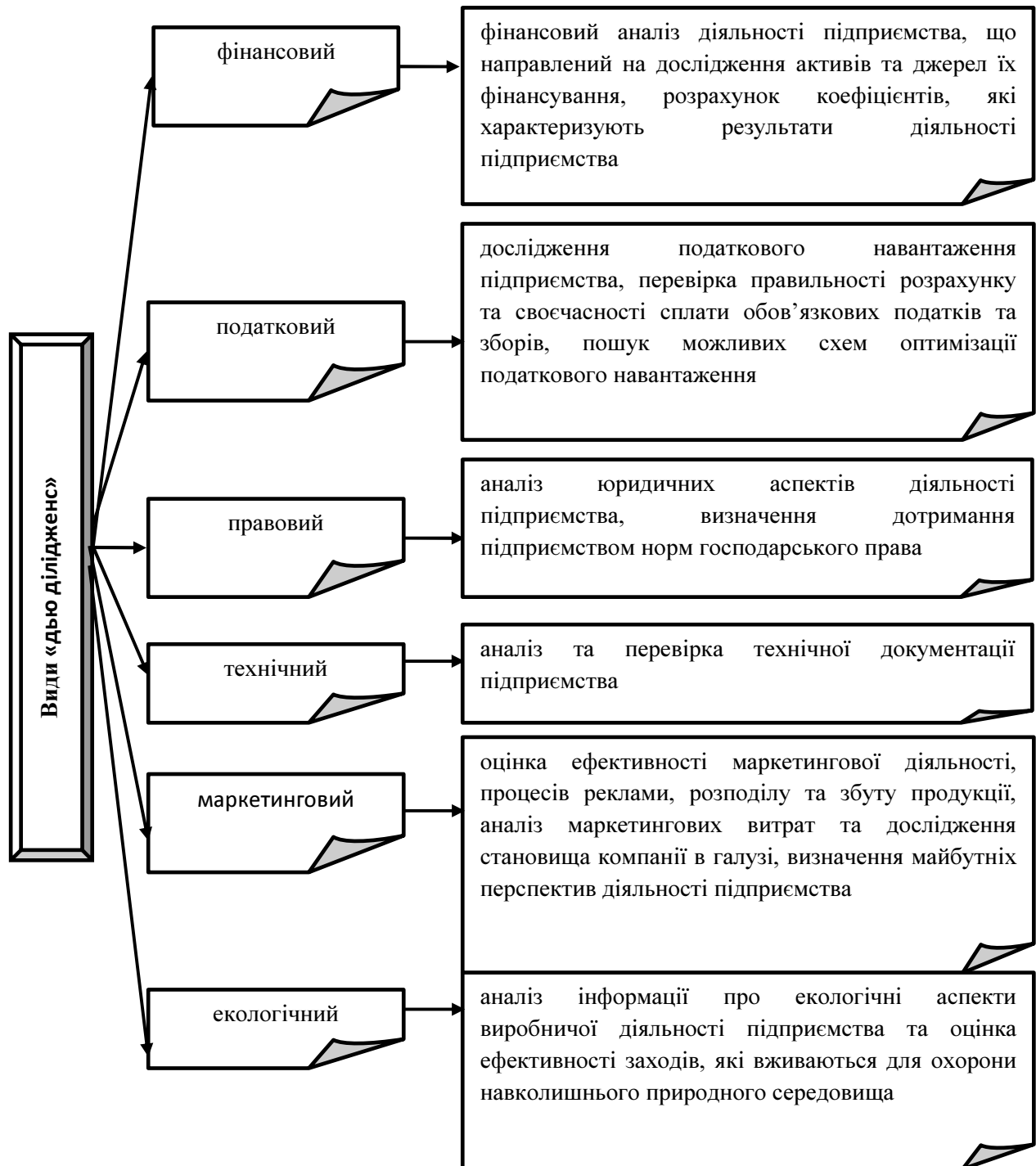

Рисунок 1 - Види «дью ділідженс»

Враховуючи зарубіжний досвід та специфіку діяльності підприємств пропонуємо дану експертизу проводити за наступним алгоритмом (рис. 2).

Підготовчий етап процедури «дью ділідженс» повинен охоплювати такі аспекти: укладання договору, формування кваліфікаційної команди та встановлення цілей перевірки.

Рисунок 2 – Алгоритм проведення процедури «дью ділідженс»

На другому етапі необхідно сформувавши пакет документації для забезпечення ефективного виконання завдання. Слід зазначити, що інформація, яка буде використовуватися експертами повинна відповідати наступним властивостям:

- інформація повинна бути отримана своєчасно, тобто бути актуальною;
- інформація повинна бути достовірною і не містити прихованих чинників;
- інформація повинна бути детальною і сприяти швидкому формуванню кінцевої думки експерта про об'єкт дослідження і прийняттю рішення замовником даної перевірки.

Слід акцентувати увагу на третьому етапі проведення процедури, а саме вибір напрямку «дью ділідженс». Перевірка може здійснюватися в одному з напрямів (фінансовий, податковий, правовий, технічний, маркетинговий або екологічний), але при цьому повинен бути врахований той факт, що ефективність даної процедури залежить від комплексного проведення.

Підготовка, складання звіту та презентація результатів перевірки – це четвертий та п'ятий етап.

Звіт про результати «дью ділідженс» складається в довільній формі і відображає інформацію про правові підстави для проведення перевірки, питання, які поставлені замовником, перелік документів, що досліджувалися, методику дослідження поставлених питань, констатацію фактів, висновки про результати дослідження.

Презентація результатів виконання процедури «дью ділідженс» дозволяє замовникам (інвестору, покупцю, банку, керівнику (власнику) підприємства) прийняти рішення, акцентувати увагу на основних проблемних питаннях та ризиках.

При проведенні «дью ділідженс» слід враховувати наступні факти:

- результати дослідження є дійсними виключно на дату, станом на яку проводиться «дью ділідженс», за винятком випадків, коли в звіті вказується протилежне;
- результати дослідження не можуть бути використані інакше, ніж відповідно до цілей і завдань, викладених у договорі між замовником та виконавцем даної перевірки;
- виконавець не несе відповідальності за рішення, які були прийняті замовником, виходячи з інформації про результати дослідження.

Висновки з даного дослідження. Проведені дослідження дають можливість зробити висновки про те, що «дью ділідженс» на сьогодні є досить актуальною процедурою. Необхідність обумовлена перш за все тим, що в сучасних ринкових відносинах підвищуються вимоги інвесторів, банківських установ та покупців до прозорості інформації про об'єкт інвестування, кредитування чи купівлі. «Дью ділідженс», як інструмент дослідження, дозволяє отримати реальну оцінку бізнесу, визначити фінансове становище та тенденції розвитку підприємства, а в результаті отримати інформацію, яка якісно вплине на прийняття ефективних управлінських рішень.

Список літератури

1. Богатова Е. Р. Это загадочное слово «дью дилидженс» [Электронный ресурс] / Е. Р. Богатова // В курсе правового дела : Практический журнал для бухгалтера, кадровика, юриста и руководителя. – 2007. - № 21. – Режим доступа: <http://www.vkursedela.ru/article1465/>. – Название с экрана.
2. Бондар В. Методичні засади експертизи правового та фінансового становища компанії при складанні звіту Due Diligence / В. Бондар // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. - № 8. – С. 23 – 28.

3. Гаген, Антон. Дью дилидженс в России. Перспективы развития [Электронный ресурс] / Антон Гаген // Financial Lawyer [Сайт]. – Режим доступа: <http://www.financial-lawyer.ru/topicbox/investment/166-568.html>. - Название с экрана.
4. Due diligence, дью-дїлїдженс [Электронный ресурс] // Википедия : Свободная энциклопедия [Сайт]. – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Due_diligence. - Название с экрана.
5. Дью дилидженс (due diligence) [Электронный ресурс] // Business Intelligence: проверка партнеров, собственники компаний, дью дилидженс [Сайт]. – Режим доступа: <http://www.business-intelligence.com.ua/node/174>. - Название с экрана.
6. Ермоленко О. Особенности Vendor Due Diligence сельскохозяйственных предприятий [Электронный ресурс] / О. Ермоленко // Финансовый директор. – 2010. – № 7/8. – Режим доступа: <http://gaap.ru/articles/81293/>. – Название с экрана.
7. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики / пер. з англ. О. В. Селезньова, О. Л. Ольховікової, О. В. Гика, Т. Ц. Шарашидзе, Л. Й. Юрківської, С. О. Куликова. – К. : ТОВ «ІАМЦ АУ «СТАТУС», 2007. – 1172 с.
8. Ницевич, Артур. Что такое Due Diligence? Понятие, классификация, особенности проведения правового дью дилидженс [Электронный ресурс] / Артур Ницевич, Артем Скоробогатов // Фориншурер: знает как получить страховую выплату [Сайт]. – Режим доступа: <http://forinsurer.com/public/10/01/13/4005>. - Название с экрана.
9. Полищук, Алина. Процедуру «due diligence» предлагают многие, но качественно делают далеко не все [Электронный ресурс] / Алина Полищук // Prostobiz.ua: Путеводитель в мире бизнес-финансов [Сайт]. – Режим доступа: http://www.prostobiz.ua/biznes/razvitie_biznesa/stati/protseduru_due_diligence_predlagayut_mnogie_no_kachestvenno_delayut_daleko_ne_vse. - Название с экрана.
10. Финансовый аудит - Дью Дилидженс (Due Diligence) [Электронный ресурс] // Баланс. Группа компаний [Сайт]. – Режим доступа: http://balans.ru/ru/directions/audit/due_diligence.html. - Название с экрана.
11. Харитова, Светлана. Дью дилидженс как обязательный этап инвестиционного процесса [Электронный ресурс] / Светлана Харитова // Консультационная группа «Департамент оценки» [Сайт]. – Режим доступа: <http://duediligence.su/work/duediligence.asp>. - Название с экрана.

И.Назаренко, А.Орехова

«Дью дилидженс»: сущность, назначение и последовательность проведения.

В статье освещены вопросы сущности, назначения «дью дилидженс», обоснована целесообразность применения данной проверки в современных рыночных отношениях. Определены основные этапы алгоритма проведения «дью дилидженс».

I. Nazarenko, A. Orekhova

«Due diligence»: essence, appointment and sequence of realization

The article highlights the essence, a «due diligence» expediency of application of this test in today's market relations. The main steps of the algorithm of «due diligence».

Одержано 30.09.11